

O COMPLETARE ESENȚIALĂ LA TESTAMENTUL LUI AVRAM IANCU*

Gelu Neamțu**

Abstract. *Gelu Neamțu (1939-2017), the much regretted and much experienced historian of the Romanian revolution in Transylvania (1848-1849), wrote this equally testamentary and prospective article, regarding the fate of his fellow nationals along history (1848-1918-2018). He brings up to mind Avram Iancu's wellknown words (1850): „My last will is to see my Nation happy, for which I've worked until now, to the best of my power ...”. The author explains the sense granted to the word happiness by the great Romanian hero of 1848: a happy nation is a unified nation. A united people is compelling and really happy. A nation knowing its past will have a future, too. As the Centenary of the Great Union of 1918 approached, the old researcher of the Romanians' revolution of 1848 feared so much the more the destructureation attempts regarding the national state, aimed by a steady offensive against the national symbols of the Romanians, and the brain-washing campaigns performed by unscrupulous historians and highbinders.*

Gelu Neamțu refers to manuscript no. 1059, from the Library of the Romanian Academy in Bucharest, that offers detailed information about an unknown aspect of the civil war in Transylvania. It is about Avram Iancu's fight for Dacoromania in 1848-1849. The document brings proves showing that during the revolutionary years Transylvania fought under arms for the Dacoromanian ideal, which was accomplished in 1918. The presented testimonies include third degree interrogations taken to fighters from Avram Iancu's folk army (Landsturm), all of them prisoners of war that were executed at the end of fall 1848. Major Gál (Gáál) and commissioner Vörös Antal interrogated Ion Oprea from Ștei, the tribune Ioan Nobili (Nemeș) from Armeni, the „stirrer” (bujtagatás) Adam Goleș and Nicolae Petrovici from Brad, the Orthodox priests Grozav Sinisie from Aciuța and Farkas Pavel from Pleșcuța, finding out that they had fought for Avram Iancu's proclamation, which called the Transylvanian Romanians to arms in order to establish the domination of the Wallachians and the restoration of the Roman-Dacian Empire. The „mysterious” and „compromising” proclamation issued by the „King of the Mountains” could not be discovered yet, as it was either destroyed by the Romanians themselves, or it was submitted to the emperor in a secret file.

The moral of this war episode is, quoting Gelu Neamțu: „So, Romanians ! Don't give up our national Unity, that Avram Iancu in his testament also considered to belong to our nation's happiness. A fundamental value”.

Keywords: Avram Iancu, testament, national unity, Dacoromania, 1848, 1918.

Este binecunoscut conținutul testamentului lui Avram Iancu: „Ultimul dor al vieții mele” este „să-mi văd Națiunea mea fericită, pentru care, după puțină am și lucrat până acuma ...”.

---

* Regretatul istoric Gelu Neamțu (1939-2017), cercetător științific I la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca, a scris în ianuarie 2016 articolul de față dedicat românilor transilvăneni din trecut, dar și din viitor, cu gândul la aniversarea Centenarului Marii Unirii, sesizând legătura intrinsecă a Anului 1918 cu înaintemergătorii săi de frunte, Anii 1848-1849. Studiul, republicat acum, adică tocmai în momentul de sărbătoare căruia îi era adresat, a apărut postum, în volumul: Gelu Neamțu, „Noi și maghiarii”. *Câteva aspecte importante privind Revoluția românilor de la 1848-1849 din Transilvania, intenționat ignorate până acum*, ed. îngrijită de Ela Cosma și Vasile Lechințan, Cluj-Napoca, Ecou Transilvan, 2017, p. 215-219. (N. red. Ela Cosma).

** Cercetător științific I, dr., la Institutul de Istorie „George Barițiu” al Academiei Române din Cluj-Napoca, n. 1 martie 1939 - d. 1 martie 2017.

Cine cunoaște cât de cât viața și activitatea lui Avram Iancu își dă seama că așa a și fost. Însă ceea ce Avram Iancu nu-și putea permite să spună sau să scrie era să completeze *sensul* pe care-l dădea el cuvântului „fericire” din testament.

În calitatea mea de bătrân cercetător al Revoluției românilor de la 1848-49 și vechi membru al Societății cultural-patriotice „Avram Iancu”, mă simt dator să o fac eu acum, mai ales că în ultimii ani am ajuns să văd, cu dezamăgire, cum după o campanie intensă de spălare a creierelor și un atac furibund la adresa *simbolurilor* noastre naționale, atașamentul multor români, mai ales tineri, a început să se clatine.

Românilor, deșteptați-vă ! Nu vă lăsați înșelați de niște istorici vânduți și niște politrucci plătiți cu bani grei de neprietenii națiunii române pentru a-i săpa temeliile.

Sensul pe care-l dădea Iancu „*fericirii națiunii*” era și acela al *unității* sale !

Un popor unit e de nebiruit. Un popor unit este cu adevărat fericit. O națiune care-și cunoaște trecutul va avea și viitor.

Ne apropiem cu pași repezi de *Centenarul Unirii* și de aceea se accelerează loviturile „cozilor de topor”. Tot ce poate servi la *destructurarea* României este folosit: de la interzicerea, de curând, a imnului, la competiții sportive interne și până la refuzul unor autorități de a folosi drapelele sau eșarfele naționale, totul, dar absolut totul exprimă disprețul și desconsiderarea românilor, parafat oarecum de arborarea în același timp și a steagurilor negre, de doliu. Arderea imaginii lui Avram Iancu este o altă față hâdă a campaniilor antiromânești.

Oare cum ar reacționa regizorii campaniilor antiromânești când am descrie și am publica date concrete despre duplicitatea lui Kossuth care a ordonat atacarea românilor în timpul tratatelor de pace ? Despre vina lui Kossuth de a fi autorul moral al celor 40.000 de români exterminați și cum ar privi profilul de terorist al aceluiași Kossuth, dovedit de curând, de când s-a găsit ordinul lui către generalul Bem în care-i cere să transforme Sibiu într-un morman de ruine și să-i omoare pe sașii necredincioși de acolo ?

La aceste trei puncte nu e greu de răspuns.

Important este că *Unirea românilor și lupta cu arma în mână pentru această unitate a fost ordonată într-o proclamație a lui Avram Iancu*, despre care se oferă informații amănunțite în *Manuscrisul românesc 1059* de la Biblioteca Academiei Române.

Acest manuscris conține un aspect cu totul NECUNOSCUT al războiului civil din Transilvania. Este dovada peremptorie a afirmației că „lupta pentru Dacoromânia” ajunsese până adânc în mijlocul mulțimilor sau, altfel spus, dovedim pentru prima dată în istoriografia românească (dispunând de documente autentice) că în *Transilvania s-a luptat cu arma în mână pentru realizarea Dacoromâniei încă la 1848, și până la 1918 idealul a tot lucrat*.

Să vedem acum în ce constau aceste dovezi.

Ele se desprind dintr-o serie de interogatorii luate unor ostași români ai lui Avram Iancu, căzuți prizonieri spre sfârșitul toamnei anului 1848. Aceștia au fost capturați în timpul desfășurării unei campanii de pedeapsă din comitatul Arad și din

Zarand condusă de maiorul Gál (Gáál) și comisarul Vörös Antal, care au acționat cu o brutalitate ieșită din comun, mai ales între 31 octombrie - 3 noiembrie.

Interogatoriile înregistrate de manuscrisul de la B.A.R., nr. 1059, le-am publicat împreună cu colegul Ioan Chindriș¹.

Iată ce spun pe scurt atât de grăitoarele documente.

1. În interogatoriul luat lui Ion Oprea din Ștei acesta recunoaște că toate câte le-a săvârșit au fost din „fidelitate către împăratul și pentru regatul românesc dedus din proclamația lui Avram Iancu”. „Vina” aceasta a înființării Dacoromâniei se pare că era cea mai îngrozitoare; ea ducea invariabil la ștreang, cum l-a dus și pe Ion Oprea, care, atestă procesul-verbal, a „îndrăznit” să „promoveze răscoala consătenilor săi, să viseze în țara Ungurească despre înființarea unui regat român”². Odată cu el sunt condamnați la moarte prin ștreang și Ioan Toma, fost preot în Poenar, și Pavel Feier, preot ortodox, care, și ei, au oferit o mână de ajutor pentru înființarea „unei puteri străine”, adică un regat dacoromân.

2. Tribunalul Ioan Nobili (fost Nemeș) din Armeni, capturat și el, va fi condamnat la moarte de către tribunalul statarial și pentru faptul că voia să încerce „totul pentru restabilirea *imperiului dacoromân*”, instaurând administrația românească în baza proclamației lui Iancu și Buteanu³.

3. Adam Goleș din Brad era considerat și el un „agitator” de frunte. Procesul-verbal cu interogatoriul său este și el un document de primă mână. Recunoaște fără nicio ezitare că: „El a împărțit proclamațiile românilor și a stăruit pe lângă popor să se răscoale împotriva ungarilor. Acuzatul recunoaște *vina*, că a îndemnat poporul la răscoală, dar aceasta a făcut-o numai și numai pentru că după ideea răspândită la ei, era proiectat să se înființeze pentru români un regat românesc deosebit”.

4. Nicolae Petrovici, tot din Brad, cu un curaj cu totul aparte, recunoaște întru totul, fără nicio rezervă toate acuzațiile care i-au fost aduse, mărturisind în fața tribunalului de sânge că el și consătenii săi români, săturându-se de stăpânirea ungurească, consideră că este „glorios” a întemeia un regat român, restituind ideea „imperiului romano-dac”. Mărturia curajoasă l-a dus și pe Nicolae Petrovici tot la ștreang.

5. În fine, preoții ortodocși Grozav Sinisie din Aciuța și Farkas Pavel din Pleșcuța recunosc și ei că „aveau convingerea că planul instaurării dominației poporului valah în spiritul proclamației lui Avram Iancu este dreptă”.

Deși toți cei enumerați până acuma și-au dat viața și pentru restaurarea imperiului dacoromân, cercetătorii n-au reușit încă să depisteze, să descopere acea „misterioasă” și „electrizantă” proclamație a lui Avram Iancu.

Pentru aceasta avem două explicații:

---

¹ Gelu Neamțu și Ioan Chindriș, *Studiu introductiv*, în: *Procese politice antiromânești care au zguduit Transilvania în toamna anului 1848*, ediție îngrijită și prefațată de Ioan Chindriș și Gelu Neamțu, București, Editura „Viitorul Românesc”, 1995, p. 21-24.

² Biblioteca Academiei Române din București, Ms. rom., nr. 1059, f. 121 r-v.

³ *Ibidem*, p. 184-185.

1. Documentul fiind compromițător, românii s-au străduit să-l distrugă.

2. Proclamația lui Avram Iancu împreună cu documentele privind tratativele cu Kossuth au fost adunate cu siguranță într-un dosar secret prezentat împăratului de către directorul Arhivelor imperiale, așa cum, pe drept cuvânt, presupune istoricul Silviu Dragomir, deoarece dosarul respectiv a produs efecte în curgerea timpului: vezi reducerea gradului de decorații primite de români și mai ales persecutarea lui Avram Iancu după încheierea revoluției.

Pe baza informațiilor și documentelor menționate în succintul nostru demers, sperăm că am putut demonstra cum că, în tot timpul revoluției, Avram Iancu s-a pătruns, s-a identificat și a luptat cu tenacitate, credință și devotament pentru idealul realizării Dacoromâniei.

Punând acest fapt într-o lumină nouă, mai limpede și mai documentată decât până acum, putem afirma că i-am conferit lui Avram Iancu o nouă dimensiune, alături de aceea a geniului său militar, explicând și mai convingător strălucirea aureolei sale mesianice care a devenit în timp din ce în ce mai splendidă, așezându-i-se astfel bazele cultului său încă în timpul vieții, când și-a cucerit acel măreț și poetic nume de „Crai al Munților”.

Și apoi să nu uităm că acest romantic „Crai al Munților” a stat în fruntea revoluției unui popor, care era descris de aristocratul Nagy Ferencz, în întregimea lui, drept un „popor foarte, foarte ciudat, căruia abia i-au crescut fulgii și ar vrea să se înalțe pe aripi de vultur”.

Deci, românilor ! Nu renunțați la *Unitatea națională*, pe care și Avram Iancu a considerat-o și în testamentul său, ca făcând parte din *fericirea* națiunii noastre.

O valoare fundamentală.

Mulți români și-au sacrificat viața pentru ea și ar fi păcat ca javrele și cozile de topor să ne-o răpească.

Societatea noastră luptă cu modestele ei posibilități pentru a împiedica noi tentative de dezintegrare și dictat.